

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

*Traducere neoficială a variantei engleze a hotărârii,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A PATRA

CAUZA GRĂDINAR c. MOLDOVEI

(Cererea nr. 7170/02)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

8 aprilie 2008

DEFINITIVĂ

08/07/2008

*Această hotărâre va deveni definitivă în modul stabilit de articolul 44 § 2 al
Convenției. Ea poate fi subiect al revizuirii editoriale.*

În cauza Grădinar c. Moldovei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), întrunită în cadrul unei Camere compuse din:

Nicolas Bratza, *Președinte*,

Josep Casadevall,

Giovanni Bonello,

Stanislav Pavlovschi,

Lech Garlicki,

Ján Šikuta,

Päivi Hirvelä, *judcători*,

și Lawrence Early, *Grefier al Secțiunii*,

Deliberând la 18 martie 2008 în ședință închisă,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la acea dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 7170/02) depusă împotriva Republicii Moldova la Curte, în conformitate cu prevederile articolului 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”), de către dna Nina Grădinar („reclamantul”), la 28 noiembrie 2000.

2. Reclamantul a fost reprezentat de către dl N. Arnăut, avocat din Chișinău. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) a fost reprezentat de către Agentul său la acea dată, dl V. Pârlog.

3. Reclamantul s-a plâns, în special, de omisiunea autorităților de a proteja viața soțului ei decedat și de inechitatea procedurilor penale pornite împotriva lui.

4. Cererea a fost repartizată Secțiunii a Patra a Curții (articolul 52 § 1 al Regulamentului Curții). La 11 aprilie 2006, o Cameră din cadrul acestei Secțiuni a decis să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu prevederile articolului 29 § 3 al Convenției, ea a decis ca fondul cererii să fie examinat concomitent cu admisibilitatea acesteia.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Reclamantul s-a născut în anul 1956 și locuiește în Comrat. Ea acționează în numele soțului ei decedat, dl Petru Grădinar („G.”).

6. Faptele cauzei, așa cum au fost prezentate de părți, pot fi rezumate în felul următor.

1. Contextul cauzei

7. G. era în conflict cu mai mulți polițiști de la poliția din Comrat și, după cum se pretinde, era persecutat de către acei polițiști pentru critica adusă acestora și pentru acordarea ajutorului pretinselor victime ale abuzului din partea poliției. În anul 1993, după cum se pretinde, G. a fost răpit de către poliția din localitate, fiind cerută o răscumpărare. După ce a fost ținut timp de 15 zile în pădure, el a fost eliberat și, la 24 decembrie 1993, a depus o plângere împotriva câtorva polițiști din cadrul poliției din localitate, inclusiv împotriva lui D., vicecomisarul inspectoratului de poliție din Comrat. A fost pornită o urmărire penală, însă aceasta a fost încetată din lipsă de probe.

8. La 11 martie 1995, M., un subordonat al lui D., a depus o plângere împotriva lui G. pe motiv că ultimul nu s-a conformat cerințelor legale ale poliției. În aceeași zi, G. a depus o plângere împotriva lui D., M. și a unui alt polițist pe motiv că aceștia au abuzat de funcția lor, bătându-l în casa sa, și a cerut pornirea unei urmăriri penale. Judecătorul care a examinat cele două cauze a încetat prima cauză din lipsă de probe. Urmărirea penală cu privire la plângerea lui G. a fost încetată mai târziu.

9. La 4 mai 1995, angajații inspectoratului de poliție din localitate au scris o scrisoare către diferite autorități în sprijinul celor trei polițiști și împotriva lui D.C. (unul din cei trei co-acuzați în această cauză). Procurorul General a constatat că multe din declarațiile făcute de către polițiști în acea scrisoare erau nefondate și tendențioase și conțineau acuzații neîntemeiate împotriva lui G., a lui D.C. și a procurorului care a pornit urmărirea penală. Acolo se menționa despre niște discuții între polițiști despre o posibilă recurgere la „metode ilegale de luptă” împotriva bănuților.

10. La 16 septembrie 1995, într-o pădure de lângă Comrat a fost găsită o mașină arsă. Poliția a găsit în portbagajul mașinii rămășițele unei persoane. A fost pornită o urmărire penală care a ajuns la concluzia că victima era D. Trei persoane au devenit principalii bănuți: frații C. (D.C. și G.C.) și G.

11. Potrivit acuzării, următoarele evenimente au dus la omorul lui D. în noaptea de 15 spre 16 septembrie 1995. În anul 1994, D. a pornit o urmărire penală împotriva lui G.C. pentru „huliganism agravat”. Frații C. și G. erau în conflict serios cu D. La 15 septembrie 1995, D. a vizitat un bar din Comrat, unde el s-a întâlnit cu frații C. și cu G., aceștia l-au insultat și l-au lovit în

afara barului. Ei s-au înțeles să se întâlnească în jurul orei 4 dimineața la o intersecție cu sens giratoriu pentru a pune capăt conflictului.

12. Atunci când ei s-au întâlnit la ora 4 dimineață, frații C. împreună cu G. l-au bătut pe D. și, mai apoi, l-au împins în spatele mașinii de poliție a acestuia și au condus până într-o pădure, fiind urmați de către G. în mașina personală a acestuia. În pădure, ei au continuat să-l bată pe D. și, ulterior, l-au închis în portbagajul mașinii acestuia, au stropit-o peste tot cu benzină și i-au dat foc.

Reclamantul a contestat această versiune cu privire la evenimente.

13. La 20 mai 1997, Tribunalul Chișinău i-a achitat pe toți cei trei acuzați. La 21 octombrie 1997, Curtea de Apel a menținut acea hotărâre.

14. La 5 decembrie 1997, lângă casa lui G. a explodat o bombă, însă nimeni nu a fost rănit. G. a depus o plângere și a cerut măsuri de protecție. Urmărirea penală pornită la cererea sa nu a putut identifica persoanele care au pus bomba și a fost încetată în luna februarie 1998. Ministerul Afacerilor Interne a refuzat să aplice măsuri de protecție față de el, deoarece el nu a primit amenințări și nu a existat vreun motiv de a se aștepta la repetarea atacului cu bombă.

15. La 12 ianuarie 1998, Curtea Supremă de Justiție a casat hotărârile instanțelor judecătorești inferioare din 20 mai și 21 octombrie 1997 și a dispus rejudecarea cauzei.

16. La 11 iunie 1999, G. împreună cu fiul său au fost omorâți în mașina lor de persoane înarmate. Urmărirea penală pornită ulterior nu a stabilit identitatea ucigașilor. La 6 iulie 1999, reclamantul a insistat asupra continuării rejudecării cauzei soțului ei decedat pentru a dovedi nevinovăția acestuia. Ea a fost recunoscută ca reprezentant legal al acestuia și i s-a permis să aducă argumente în fața instanțelor judecătorești suplimentar celor prezentate de către avocatul pe care l-a angajat ea.

2. Constatările Tribunalului Chișinău (hotărârea din 16 septembrie 1999)

17. La 16 septembrie 1999, Tribunalul Chișinău („prima instanță”), singura instanță care a examinat nemijlocit declarațiile martorilor în această cauză (cu excepția lui P.O., medicul spitalului închisorii), a constatat următoarele fapte:

(a) Procedurile administrative împotriva lui D.C. și a lui G.

18. La 17 septembrie 1995, D.C. a fost dus la inspectoratul de poliție din localitate și interogată în calitate de martor cu privire la evenimentele din noaptea de 15 spre 16 septembrie 1995. La 18 septembrie 1995, G. a fost, de asemenea, dus la același inspectorat de poliție și a fost interogată în calitate de martor cu privire la aceleași evenimente.

19. Ei nu au fost informați despre drepturile lor și nu au fost asistați de către avocați. În timpul interogatoriului, ei erau încâtușați. După interogare,

au fost deschise dosare administrative în baza pretinselor insulte aduse lui D. de către ei în bar, iar ca sancțiune administrativă un judecător a dispus arestarea lor pe un termen de zece zile. În timpul arestului administrativ au mai avut loc interogări ulterioare și au fost întreprinse alte măsuri procesuale, care au avut ca rezultat acumularea de probe, care au fost folosite mai târziu în cauza penală pornită împotriva acestora. În special, pe parcursul acestei perioade (18-22 septembrie 1995), G. și D.C. au recunoscut că l-au omorât pe D.

20. Instanța de judecată a constatat că procesele-verbale, care au servit ca bază pentru arestul administrativ, au fost întocmite cu încălcarea procedurilor corespunzătoare. Nu au existat temeiuri pentru arestul administrativ, deoarece cei doi bărbați erau bănuți într-o cauză penală și detenția trebuia dispusă în baza acestui temei.

21. La 19 septembrie 1995, G. și D.C. au fost duși într-un izolator de detenție provizorie din Chișinău unde ei au fost din nou interogați până la 21 septembrie 1995 în calitate de martori și fără vreo asistență juridică. În timpul interogatoriului, ei au făcut declarații prin care și-au recunoscut vinovăția lor.

22. La 21 septembrie 1995, ei au fost interogați, pentru prima dată, în calitate de bănuți (și nu în calitate de martori), însă nici de această dată lor nu li s-au explicat drepturile lor și nu au avut acces la un avocat.

(b) Pretinsa maltratare

23. La 9 octombrie 1995, atât D.C. cât și G. au fost interogați, pentru prima dată, în prezența avocaților lor și fiecare din ei a recunoscut că a săvârșit infracțiunea. Totuși, atunci când ei au semnat procesul-verbal de audiere, fiecare a scris că nu și-a recunoscut vina. Același lucru s-a întâmplat la 7 noiembrie 1995 în ceea ce-l privește pe G.C., care a fost reținut în Rusia și extrădat în Republica Moldova. În declarația sa, G.C. a menționat că G. și D. s-au bătut în pădure și au căzut ambii la pământ înainte ca D. să fie imobilizat și ars în mașina lui. D.C. a notat că după ce a dus-o pe C.S. la spital, unde ea a lucrat după ora 3 dimineața, ei s-au întors înapoi cu mașina, trecând pe lângă clădirea inspectoratului de poliție și prin intersecția cu sens giratoriu. Totuși, instanța de judecată a constatat că acest lucru a fost contrazis de către polițistul P.V., care se afla într-o mașină de poliție parcată lângă inspectoratul de poliție și care nu a văzut vreo mașină trecând la acea oră pe lângă inspectorat.

24. La începutul lunii octombrie 1995, G. a depus două plângeri cu privire la maltratarea de către poliție. La 15 decembrie 1995, judecătorul care examina cauza a cerut procurorului să investigheze acuzațiile. La 1 martie 1996, procurorul a răspuns la una din plângeri că faptele nu s-au confirmat, însă nu a anexat vreun document al cercetării, după cum era prevăzut de lege. Nu există probe cu privire la vreo investigație desfășurată pe marginea celei de-a doua plângeri.

25. În luna octombrie 1995, G. a fost internat într-un spital pentru deținuți, unde a fost examinat, la 13 octombrie 1995, de către dr. P.O. Dr. P.O. a declarat în instanța de judecată că G. s-a plâns lui că a fost maltratat de către poliție, însă deoarece nu existau semne vizibile, acest lucru nu a fost înscris în raportul de examinare medicală. Instanța de judecată a notat că raportul medical a fost întocmit după aproape o lună de la pretinsa maltratare, ceea ce a împiedicat verificarea acuzațiilor. Totuși, raportul medical al lui G. arăta că el s-a plâns de durere la rinichi și de coaste rupte și că el a fost tratat de răni la cap și la picioare („nevrită post-traumatică la piciorul drept”). Dr. P.O. a declarat că astfel de răni la picior puteau, în mod normal, apărea ca rezultat al loviturilor sau contuziilor în acea parte a corpului. Concluzia medicului că nu au fost găsite fracturi ale coastelor nu a fost susținută prin probe de radiografie, după cum era cerut prin lege. Fotografiile ulterioare ale radiografiei erau de o calitate prea proastă pentru a stabili faptul dacă oasele erau intacte.

26. La 20 martie 1996, la cererea ofițerului de urmărire penală, a fost efectuată o altă examinare a lui G. Deși nu au fost găsite semne de maltratare, diagnosticul a fost „consecințe ușoare ale unei traume cranio-cerebrale cu sindrom hipertonic”, iar lui G. i s-a prescris un tratament în condiții de staționar. El a refuzat, însă, în luna mai 1996, el a fost internat în spital ca rezultat al traumelor cranio-cerebrale și nevritei la picior. El a stat în spital până în luna decembrie 1996.

27. De asemenea, instanța de judecată a constatat că, datorită diferitelor încălcări ale prevederilor codului de procedură penală, inclusiv folosirea maltratării cu scopul de a obține recunoașterea vinovăției, declarațiile auto-incriminatorii făcute de către cel de-al treilea bănuit, G.C., care a fost reținut în Rusia, nu puteau fi acceptate ca probe. Autoritățile Republicii Moldova nu au făcut o cerere corespunzătoare către omologii acestora din Rusia pentru interogarea lui G.C., iar acesta nu putea fi interogat, în mod corespunzător, de către autoritățile ruse, deoarece el nu era cetățean al Rusiei.

28. Instanța de judecată a constatat că în toate declarațiile făcute de către bănuți nu au existat fapte pe care procuratura nu le cunoștea deja înainte de interogare. Mai mult, plângerea lui G. că lui i s-a arătat înregistrarea video a declarațiilor lui D.C., inclusiv cele făcute în timpul cercetării la fața locului, a fost făcută în perioada în care el era încă martor și nu avea dreptul de a avea acces la dosar; el nici nu putea să știe despre existența înregistrării video. Instanța de judecată a conchis că singurul mod ca G. să știe despre înregistrare a fost ca el să fi văzut acea înregistrare, ceea ce a confirmat plângerea sa că lui i-a fost arătată înregistrarea video pentru a se asigura ca declarațiile lui să coincidă cu cele ale lui D.C.

29. În baza tuturor probelor, instanța de judecată a constatat că declarațiile făcute de bănuți în timpul interogatoriului nu au fost făcute în mod voluntar, dar au fost luate de la ei, în mod ilegal, sub constrângere și nu puteau constitui probe valabile.

(c) Declarațiile martorilor

30. Ulterior, instanța de judecată a examinat declarațiile martorilor. Martorii au dat declarații cu privire la trei chestiuni: (i) cearta din bar; (ii) existența unor relații neprietenoase între acuzat și D. (motivul crimei); și (iii) evenimentele care au avut loc în jurul orei 4 dimineața în casa părinților fraților C. (alibiul lui G.).

(i) Declarațiile martorilor cu privire la cearta din bar

31. Instanța de judecată a audiat mai mulți martori, ale căror declarații scrise, făcute la inspectoratul de poliție, cu privire la evenimentele care au avut loc în bar, aparent, au confirmat că acuzatul a început cearta și a fost agresiv față de D. Mai mulți din acei martori au declarat în instanța de judecată că ei au fost amenințați sau forțați de către poliție să semneze declarațiile martorilor, deși ei nu au fost martori la evenimentele descrise în declarații. Unul din acei martori, a fost C.E., care a declarat că, fiind presat de către poliție, el a semnat o declarație falsă potrivit căreia el a văzut cum mașina acuzatului era condusă în jurul orei 3 dimineața la data la care a fost comisă crima în direcția intersecției cu sens giratoriu.

32. Declarațiile luate de către poliție de la alți șapte martori în anul 1995 au fost citite în instanța de judecată, inclusiv cele ale lui M.E., care a fost împreună cu C.E. și care a confirmat declarațiile acestuia (a se vedea paragraful precedent). Ei s-au referit, în special, la evenimentele care au avut loc în bar. Deoarece acești martori nu au putut fi contactați, ei aflându-se în străinătate, iar acuzatul nu a putut să-i confrunte și să le conteste declarațiile, în mod corespunzător, și având în vedere garanțiile prevăzute în articolul 6 al Convenției, instanța de judecată nu a recunoscut declarațiile acestora ca probe.

33. Un alt martor, un fost coleg al lui D., care a fost acuzat de către G. că l-ar fi bătut în anul 1995, și-a confirmat declarațiile sale inițiale atribuind acuzatului declanșarea certei. El s-a dus împreună cu D. la inspectoratul de poliție și, nevorbind despre vreo revenire ulterioară pentru a se întâlni, ei s-au înțeles să se ducă acasă după vizitarea inspectoratului de poliție. Martorul C.S. a declarat în instanța de judecată că ea a văzut o parte din cearta care a avut loc în bar între acuzat și D., dar că, mai târziu (în jurul orei 3:30 dimineața), când ea a fost dusă la serviciu de către acuzați cu mașina acestora, ei erau calmi și nu au vorbit despre polițiști.

34. Instanța de judecată a constatat că niciun martor, inclusiv colegii lui D., nu au confirmat versiunea acuzării că D. și bănuții s-au înțeles după incidentul din bar să se întâlnească mai târziu la intersecția cu sens giratoriu pentru a continua cearta.

35. Câțiva polițiști au declarat că G.C. l-a amenințat pe D. cu violența, din cauza dosarului administrativ deschis împotriva lui. Instanța de judecată nu a examinat de ce în astfel de circumstanțe, după ce a fost aparent amenințat în aceeași noapte de către bănuții, D. ar fi fost de acord să se întoarcă pentru a se

certa, singur și fără a preîntâmpina pe cineva, inclusiv pe polițistul de serviciu de la inspectoratul de poliție și fără a-și lua arma sa din safeu.

36. Colegul lui D., un polițist care a fost prezent în timpul tuturor evenimentele din bar, nu și-a informat superiorii săi despre o astfel de întâlnire, chiar dacă el era obligat să raporteze orice lucru care era suspect. Într-adevăr, după ce el și-a sunat soția de la inspectoratul de poliție, el a ieșit afară ca să fie dus acasă de către D. cu mașina acestuia, însă el nu l-a văzut pe D. sau mașina de poliție a acestuia. El a alergat în vale pe stradă cu speranța de a-l vedea, însă, când a trecut pe lângă intersecția cu sens giratoriu câteva minute mai târziu, el nu l-a văzut pe D. sau pe oricine altcineva acolo.

37. Concluzia instanței de judecată a fost că incidentul din bar, în măsura în care el s-a întâmplat, s-a sfârșit acolo.

(ii) Declarațiile martorilor cu privire la existența unor relații neprietenești între acuzat și D. (motivul crimei)

38. Alte declarații ale martorilor se refereau la preținsele motive ale crimei, spre exemplu, că relațiile între bănuți și D. erau ostile din cauza dosarului penal pornit împotriva lui G.C. și că D. era îngrijorat de răzbunarea din partea acestora. Totuși, instanța de judecată nu a găsit o confirmare obiectivă a unor astfel de temeri. Dimpotrivă, D. a declarat în timpul interogatoriului în cauza în care G. l-a acuzat pe el de răpire în anul 1993 că el era în relații bune cu G.

39. Mai mult, deși D. a pornit o urmărire penală împotriva lui G.C. la 16 iunie 1994, el nu a întreprins nicio măsură în legătură cu acesta, înainte de a transmite cauza unui alt anchetator la 1 iulie 1994. Nu au existat probe în dosar care să sugereze că G.C. a văzut materialele din dosar și, astfel, a aflat despre implicarea lui D. în cauză, iar cauza a fost închisă de către un alt anchetator în luna decembrie 1994, după ce G.C. a recunoscut că a comis huliganismul. Astfel, instanța de judecată nu a găsit niciun motiv rezonabil pentru răzbunarea lui G.C. pentru acea urmărire penală.

40. Alți martori chemați de către acuzare nu numai că au negat declarația că G.C. le-a spus despre omorul lui D. în timp ce ei călătoreau în Rusia, însă ei au declarat că ei au văzut cum G.C. era bătut pentru a se obține de la el recunoașterea vinovăției. La fel, instanța de judecată a respins declarațiile unui fost polițist de la inspectoratul de poliție din Comrat, unde lucra D., potrivit cărora lui i s-a spus de către G.C. despre omor și detaliile acestuia. Instanța de judecată a constatat că martorul nu a fost imparțial.

(iii) Declarațiile martorilor cu privire la evenimentele care au avut loc în jurul orei 4 dimineața în casa părinților fraților C. (alibiul lui G.)

41. Un alt grup de martori a dat declarații cu privire la evenimentele din casa părinților fraților C. Acești martori (nu doar părinții) au declarat că ei au tăiat și porționat un porc timp de aproape două ore, iar, ulterior, au dus carnea la piață în jurul orei 5.30 dimineața. Doi dintre ei au declarat că ei au fost forțați să semneze declarații care nu corespundeau în întregime celor pe care

ei le-au dat, în special, că au fost presați de către poliție să indice că tăierea porcului a început la o altă oră și să declare că G. nu a fost prezent. Un vânzător de carne de la piață a confirmat faptul că în jurul orei 5.30 dimineața el a primit carnea de la G.C. și că, judecând după greutatea acesteia, tăierea și porționarea porcului au luat între o oră jumătate și două ore.

42. Luând în considerație toate declarațiile de mai sus ale martorilor, instanța de judecată a constatat că în jurul orei 4.30 dimineața, ora la care potrivit acuzații a avut loc omorul, bănuții se aflau în casa părinților fraților C. și că ei nu puteau fi în pădure pentru a comite crima, după cum se pretindea.

(d) Procesul-verbal de cercetare la fața locului

43. Procesul-verbal de cercetare la fața locului, împreună cu o înregistrare video a cercetării, îi arăta pe fiecare din acuzați care arătau locul și descriau modul în care ei, după cum se pretinde, au comis crima. Potrivit declarațiilor unui polițist care a participat, cercetarea a fost desfășurată la 18 septembrie 1995.

44. Instanța de judecată a constatat mai multe încălcări ale prevederilor codului de procedură penală în timpul cercetării la fața locului. În special, procesul-verbal a fost semnat și anexat la dosar la o etapă foarte târzie, deși în conformitate cu legea, el trebuia semnat în timpul sau imediat după cercetare. Martorii care au participat la cercetarea la fața locului au confirmat că ei au semnat procesul-verbal, însă că lor nu li s-a permis să se apropie de locul crimei și că ei au văzut mașina arsă doar de la distanță. Contrar cerințelor legale, lor nu li s-au explicat drepturile și obligațiile lor în calitate de martori, ei nu au văzut ce a găsit poliția la locul crimei și ei nu au văzut înregistrarea video a evenimentelor înainte de a semna procesul-verbal și schema.

45. Mai mult, deși la locul crimei s-a găsit o urmă de la un cauciuc de mașină, nu a fost luată vreo mostră. Documentele lui D., care au fost găsite intacte și „care se aflau, în mod evident,” în apropiere, nu au fost examinate pentru amprente, deși ele aveau un înveliș din plastic, care putea să conțină amprente.

46. O bucată de stofă găsită pe un arbust a fost descrisă, însă nu a fost localizată pe schemă și nu a fost supusă expertizei. Examinarea hainelor bănuților, pe care aceștia le-au purtat în acea noapte, nu a dezvăluit vreun element care să sugereze că ei au fost la locul crimei.

O canistră de benzină găsită la fața locului, de asemenea, nu a fost examinată de către experți.

47. Acuzația nu a prezentat instanței judecătorești înregistrarea video a cercetării la fața locului. Schema care a fost desenată nu a indicat exact poziția mai multor elemente și urme notate în procesul-verbal ca fiind găsite la locul crimei. Acest lucru a făcut să fie imposibil pentru instanța de judecată să verifice dacă ceea ce a indicat acuzatul la locul crimei a coincis cu schema și urmele găsite.

48. Procesul-verbal de cercetare a descris găsirea unui tub din plastic în luna septembrie 1995, însă nu au fost date detalii sau parametri. Abia la 28 februarie 1996, anchetatorul a prezentat ca probă un tub din plastic care, după cum se pretindea, a fost găsit la locul crimei și a fost folosit pentru a lua benzină din automobilul lui D. pentru a da foc mașinii. Instanța de judecată a respins acea probă împreună cu expertiza efectuată, care susținea doar posibilitatea de a evacua benzină din rezervorul mașinii în acel mod.

49. În lumina acestor constatări, instanța de judecată a exclus în întregime procesul-verbal de cercetare la fața locului ca probă din cauza încălcărilor procedurale grave.

(e) Un indiciu alternativ care nu a fost explorat

50. Instanța de judecată a examinat fapte suplimentare, care au fost stabilite în timpul urmăririi penale. Un martor a declarat că el a lucrat ca paznic într-o cafenea de lângă intersecția cu sens giratoriu și a văzut o mașină de poliție și o altă mașină care au oprit acolo, iar între pasagerii acestora a avut loc o încăierare. Ulterior, ei toți s-au întors în mașinile lor și s-au auzit împușcături. O mașină a plecat, fiind urmată de mașina de poliție, în direcția orașului Chișinău. El nu a văzut ca vreuna din cele două mașini să întoarcă în direcția pădurii, unde a fost găsită mai târziu mașina arsă.

51. Alți martori au confirmat în instanță că ei au auzit împușcături în acea noapte, însă nu au putut confirma localizarea acestora.

52. Apărarea a pretins că, după o cercetare inițială scurtă a împușcăturilor, inclusiv a expertizei balistice, probele relevante au fost retrase și examinate într-o nouă cauză penală, pentru a împiedica examinarea indiciilor alternative în cauza acuzatului. Instanța de judecată nu a găsit probe cu privire la vreo expertiză balistică, însă a notat prezența înregistrărilor interogatoriilor martorilor care au auzit împușcăturile. Mai mult, în mașina lui D. a fost găsită o geantă, originea căreia nu a fost explicată. Instanța de judecată a conchis că inițial a existat un alt indiciu în cauză, care nu a fost pe deplin cercetat.

53. Instanța de judecată a mai examinat probele cu privire la identificarea rămășițelor umane găsite în mașină și a decis că identitatea victimei nu a fost stabilită.

54. De asemenea, instanța de judecată a constatat, în baza declarațiilor mai multor martori, inclusiv polițiști, că presupunerea că cei trei bănuți au comis crima a apărut imediat și a rămas nu doar versiunea principală care a fost examinată, ci, de fapt, singura versiune examinată pe parcursul întregii urmăriri. În opinia instanței de judecată, acest lucru a fost confirmat prin omisiunea de a examina în detaliu împușcăturile – un fapt care a fost stabilit - care au avut loc în regiunea intersecției cu sens giratoriu.

55. De asemenea, instanța de judecată a notat atitudinea generală a polițiștilor din localitate față de bănuți, care a fost descrisă în scrisoarea acestora din 4 mai 1995 (a se vedea paragraful 9 de mai sus), care au determinat-o să conchidă că poliția din localitate și-a format o atitudine foarte

negativă față de bănuți, chiar înainte de a fi comisă crima. Pe lângă aceasta a fost și pierderea suferită de inspectoratul de poliție, și anume mașina de poliție care a fost distrusă. Instanța de judecată a conchis că acel inspectorat de poliție nu trebuia să fi fost implicat deloc în investigarea crimei. Cu toate acestea, cele mai multe măsuri procesuale întreprinse la faza inițială a investigării cauzei au fost efectuate de către polițiștii de la acel inspectorat de poliție.

(f) Expertizele

56. Instanța de judecată a examinat expertizele cu privire la diferite elemente găsite în mașină și în jurul acesteia. Ea a conchis că majoritatea acestor expertize a fost efectuată cu încălcări grave ale normelor de procedură penală (în special, identitatea prezumată a rămășițelor umane găsite în mașina arsă fusese deja scrisă în materialele prezentate experților, care au avut impresia că faptul respectiv fusese deja stabilit) sau au fost serios afectate de modalitatea necorespunzătoare în care au fost obținute mostrele în timpul cercetării la fața locului.

57. Instanța a conchis că aceste expertize nu au confirmat și nici nu au infirmat identitatea victimei. Obiectele găsite în mașină și identificate ca bunuri ale pretinsei victime nu erau bunuri neseparabile de aceasta și puteau fi puse acolo. Mai mult, acuzarea nu a dat explicații cu privire la faptul de ce cei care au comis crima, luând toate măsurile pentru a distruge urmele, au lăsat documentele personale ale lui D. neatinse și într-un spațiu deschis din apropiere, fiind „lăsate, în mod evident,” având fotografia acestuia anexată.

(g) Concluzia Tribunalului Chișinău

58. Instanța de judecată a considerat că declarațiile făcute de acuzați, precum că împotriva lor au fost folosite forme ilegale de constrângere, și declarațiile făcute de câțiva martori, precum că ei au fost forțați de către poliție să dea declarații false, puteau fi considerate credibile.

59. De asemenea, instanța a constatat că urmărirea penală împotriva bănuților a fost efectuată în mod unilateral și pătinitor. Ea a constatat că nu a fost dovedit faptul că rămășițele din mașina arsă aparțineau pretinsei victime. Deși s-a dovedit faptul că a fost comisă o crimă prin arderea mașinii și a unei persoane neidentificate din aceasta, nu existau probe care să dovedească că bănuții erau autorii crimei. Majoritatea probelor adunate nu era credibilă din cauza încălcărilor codului de procedură penală și nu puteau fi puse la baza unei condamnări. În baza constatărilor sale, instanța de judecată i-a achitat pe toți cei trei bănuți.

3. *Decizia Curții de Apel a Republicii Moldova (31 ianuarie 2000)*

60. La 31 ianuarie 2000, Curtea de Apel a casat hotărârea Tribunalului Chișinău și a pronunțat o nouă hotărâre prin care i-a condamnat pe D.C., G.C. și pe G. Ea nu l-a sancționat pe G. din cauza decesului acestuia în anul 1999.

61. Instanța de judecată a reexaminat în detaliu cronologia evenimentelor, după cum acestea au fost prezentate de către acuzare. Ulterior, ea a examinat argumentele părților și materialele din dosar și a audiat un martor (Dr. P.O.). Instanța a notat conținutul interogatoriilor fiecărui acuzat în timpul urmăririi penale (ale lui G.C. din 1 și 7 noiembrie 1995, ale lui D.C. din 17 și 20 septembrie, 9 octombrie și 10 noiembrie 1995 și ale lui G., fără a specifica date specifice în cazul acestuia, ci doar a declarat că el și-a recunoscut cu adevărat vina „în timpul urmăririi penale”).

62. Ea a constatat că cei trei bănuți, de mai multe ori, și-au recunoscut vina în prezența avocaților lor și că G.C. și-a recunoscut el însuși, în scris, vinovăția sa. Recunoașterea de către D.C. a vinovăției sale la 19 și 20 septembrie 1995 a fost filmată.

63. Instanța a considerat că cele menționate mai sus au exclus posibilitatea maltratării și că recunoașterea vinovăției de către bănuți a fost incorect exclusă ca probă de către prima instanță. Bănuții și-au schimbat depozițiile lor la sfârșitul urmăririi penale, doar pentru a evita răspunderea penală.

64. În opinia instanței, nu au existat probe cu privire la maltratarea acuzaților. Polițiștii interogați cu privire la acest fapt au negat toți că ar fi aplicat un astfel de tratament și că fișa medicală personală a lui G., întocmită în timpul tratamentului său în spital, în luna octombrie 1995, nu conținea vreo probă cu privire la maltratare. Dr. P.O. nu a confirmat maltratarea.

65. Polițistul care l-a interogat pe G.C. după ce l-a reținut în Rusia a declarat faptul că G.C. a fost interogat în conformitate cu legea și că acesta nu a fost supus vreunei forme de maltratare. Deoarece G.C. avea în pașaportul său aplicat permis de ședere în Rusia în anul 1995, organele de urmărire penală ruse l-au tratat ca pe un cetățean rus și, astfel, nu a fost necesară vreo cerere specială în acest sens din partea unei autorități moldovenești.

66. Instanța a notat că toți cei trei bănuți au dat declarații similare, care se deosebeau doar în ceea ce privește rolurile lor respective în săvârșirea crimei. Instanța a considerat că negarea ulterioară de către aceștia că ei ar fi comis crima și deosebirile nesemnificative în versiunile lor cu privire la evenimente au constituit o încercare de a evita răspunderea penală.

67. Cercetarea la fața locului s-a desfășurat în prezența martorilor și a avocatului lui G. și a fost filmată. Atât D.C. cât și G. au putut să indice, în mod clar, locul și modul în care a fost omorât D.

68. Soția lui D. a identificat obiectele găsite în mașina arsă și a declarat că acuzatul deseori l-a amenințat pe soțul ei și pe familia lor din cauza unei urmăririi penale pornite de către soțul ei împotriva lui G.C. La 17 septembrie 1995, poliția din localitate a sunat-o pentru a o informa că corpul soțului ei a fost găsit ars în pădure, împreună cu cheile și documentele acestuia. Instanța a

constatat că D. într-adevăr a pornit o urmărire penală împotriva lui G.C. la 16 iunie 1994.

69. Mașina găsită la locul crimei aparținea inspectoratului de poliție din localitate. Mostrele de sânge din jurul mașinii coincideau cu grupa de sânge a lui D. Mai mult, în perioada relevantă, în regiune nu au fost raportate alte dispariții. În opinia Curții de Apel, nu exista vreo îndoială că cadavrul găsit în mașină era al lui D.

70. Instanța a susținut, fără a da alte detalii, că mai mulți martori au „indicat în mod direct și indirect că acuzații aveau legătură cu crima”. Declarațiile altor doi martori, care au fost excluse ca probe de către prima instanță, au fost declarate admisibile de către Curtea de Apel, deși aceasta nu a specificat din ce motiv sau ce anume conțineau acele declarații.

71. Mai mult, declarațiile martorilor M.F. și S.P. au fost citite în instanță, însă au fost excluse ilegal ca probe de către prima instanță.

72. De asemenea, instanța a constatat că prima instanță nu a adus motive pentru decizia sa de a exclude din dosar câteva probe. Instanța a respins ca nesusținute, fără a da vreo explicație, toate celelalte probe, care au fost luate în considerație de către prima instanță la achitarea acuzaților. Ea a găsit fiecare acuzat, inclusiv pe G., vinovat de acuzațiile aduse și a decis să înceteze procedurile împotriva lui G. din cauza decesului acestuia.

4. Decizia Curții Supreme de Justiție (30 mai 2000)

73. La 30 mai 2000, Curtea Supremă de Justiție a menținut decizia Curții de Apel.

74. Mai întâi de toate, instanța de judecată a reexaminat în detaliu versiunea acuzării cu privire la evenimente, constatările instanțelor judecătorești inferioare în cauză și argumentele invocate de către apărare, inclusiv un alibi al acuzaților.

75. Instanța a declarat că ea a acceptat doar probele obținute legal ca bază pentru decizia sa, probe pe care ea le-a considerat „suficiente pentru a confirma vinovăția acuzaților [G.C.], [D.C.] și [G.] în comiterea acțiunilor de care ei au fost acuzați”. Ea s-a referit la conținutul declarațiilor auto-incriminatorii făcute de către acuzați la 9 octombrie și 7 noiembrie 1995 și a notat că aceste declarații au fost făcute în prezența avocaților acestora. Ea a confirmat admiterea de către Curtea de Apel a declarațiilor auto-incriminatorii ca „probe decisive” pentru cauză. Acuzații au dat declarații similare; discrepanțele cu privire la rolul fiecăruia în comiterea crimei erau rezultatul încercării lor de a transfera vina către ceilalți.

76. Instanța a mai constatat că acuzații nu și-au retras declarațiile lor până la 6 martie 1996, când ei au declarat că au fost maltratați. Prima instanță:

„a considerat credibile declarațiile acuzaților, chiar dacă acestea nu au fost probate, deși a decis, fără vreun temei, că martorii care au declarat că nu a existat maltratare au fost persoane interesate și, din acest motiv, a exclus declarațiile lor.”

77. De asemenea, instanța a notat declarațiile câtorva martori, care au confirmat că cearta din bar a avut loc, că acuzații au declanșat-o și că ei au plecat la spital, iar D. a plecat la inspectoratul de poliție după ora 3 dimineața. În ceea ce privește timpul și cronologia evenimentelor, declarațiile coincideau mult cu declarațiile inițiale ale acuzaților.

78. Martorul C.S. a confirmat că acuzații au dus-o la spital cu mașina după ora 3 dimineața și a confirmat cearta din bar. Declarațiile ei coincideau mult cu cele date de D.C. la 17 septembrie 1995. Martorii C.E. și M.E. au declarat că ei i-au văzut pe acuzați în mașina lor și mașina poliției, conducând spre intersecția cu sens giratoriu la scurt timp după ora 3 dimineața.

79. Polițistul care, în acea noapte, era de gardă la inspectoratul de poliție a notat că D. și colegul acestuia, M., au venit la inspectorat în jurul orei 3.22 dimineața și că cu câteva minute mai târziu D. a plecat spre mașină.

80. Polițistul M. (a se vedea paragraful 8 de mai sus) și-a amintit că unul din acuzați a strigat în limba găgăuză „eu te voi arde”. Polițistul nu vorbea acea limbă, însă și-a amintit cuvântul și, mai târziu, a aflat semnificația acestuia.

81. Instanța a notat că D. a pornit o urmărire penală împotriva lui G.C., ceea ce putea constitui un motiv pentru răzbunare.

82. Instanța a examinat mai multe probe care, în opinia ei, au dovedit că rămășițele umane găsite la locul crimei erau ale lui D.: o expertiză a constatat că, cel mai probabil, cadavrul era al unui bărbat; urmele de sânge găsite coincideau cu grupa de sânge a lui D.; obiectele găsite în și în jurul mașinii, precum cheile și documentele, aparțineau lui D. și au fost recunoscute de către soția acestuia.

83. *In fine*, instanța a declarat că cele constatate mai sus și „alte probe luate în considerație de către Curtea de Apel” dovedeau vinovăția acuzaților. Nu au fost aduse alte detalii.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

84. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală, în vigoare în acea perioadă, sunt următoarele:

Articolul 5

„Procesul penal nu poate fi pornit, iar procesul pornit trebuie să înceteze:

...

8) în privința unui decedat, cu excepția cazurilor, când procesul este necesar pentru reabilitarea decedatului... ”

Articolul 55

„Probele obținute cu încălcarea prevederilor prezentului Cod sau neexamine în modul cuvenit în ședință judiciară nu pot constitui temeiul sentinței sau al altor hotărâri judecătorești și documente procesuale.”

Articolul 59

„... Martorul, care refuză sau se sustrage de a face depoziții, poartă răspundere, conform articolului 197 din Codul penal, iar pentru darea cu bună știință a unor mărturii false, - conform articolului 196 din Codul penal.”

Articolul 62

„... Primul interogatoriu al bănuțului reținut sau arestat este efectuat numai în prezența unui apărător, ales sau numit din oficiu.”

Articolul 115/1

„Procesul-verbal privind un act de urmărire se întocmește în timpul efectuării acestui act sau imediat după terminarea lui... .

După terminarea interogatoriului înregistrarea sonoră și înregistrarea video se reproduc în întregime în fața persoanei interogate. ... Înregistrarea sonoră și înregistrarea video se încheie cu declarația persoanei interogate, care confirmă justetea lor.”

Articolul 365

„... .

Cerere de revizuire poate introduce:

...

b) soțul și alte rude apropiate ale condamnatului, chiar și după decesul acestuia.”

85. Prevederile relevante ale Legii privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești (nr. 1545(1998)) sunt următoarele:

Articolul 3

„ (1) În conformitate cu prevederile prezentei legi, este reparabil prejudiciul material și moral cauzat persoanei fizice sau juridice în urma:

a) reținerii ilegale ...;

b) condamnării ilegale ...;

...

d) supunerii ilegale la arest administrativ, reținerii administrative ilegale”

Articolul 7

„(1) Odată cu notificarea clasării dosarului ... ori în baza copiei sentinței de achitare ..., persoanei fizice (iar în cazul decesului acesteia - moștenitorilor ei) ... i se remite un aviz perfectat de formă tipizată, prin care i se stabilește dreptul și modul de reparare a prejudiciului.”

Articolul 12

„(1) Procurorul care a condus sau a exercitat urmărirea penală ori procurorul ierarhic superior aduce scuze oficiale în numele statului persoanei care a fost supusă neînțemeiat urmăririi penale.

(2) Scuzele oficiale ale procurorului se aduc în cazul:

...

c) devenirii definitive și irevocabile a sentinței de achitare.

(3) Procurorul prezintă scuzele oficiale, în formă scrisă, victimei acțiunilor ilicite sau rudelor apropiate ale acesteia.”

ÎN DREPT

86. Reclamantul a pretins că statul era responsabil de omisiunea de a-l proteja pe soțul ei G. de atac, în pofida plângerilor acestuia împotriva poliției din localitate, ceea ce era contrar articolului 2 al Convenției, primul paragraf al căruia prevede următoarele:

„Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenționat, decât în executarea unei sentințe capitale pronunțate de un tribunal în cazul în care infracțiunea este sancționată cu această pedeapsă prin lege.”

87. De asemenea, ea s-a plâns de inechitatea procedurilor pornite împotriva lui G., pretinzând o încălcare a articolului 6 § 1 al Convenției, partea relevantă a căruia este următoarea:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, ... de către o instanță ... care va hotărî ... asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa.”

88. De asemenea, ea a considerat că omisiunea autorităților de a-l proteja pe soțul ei a constituit o violare a articolului 18 al Convenției, care prevede următoarele:

„Restrângerile care, în termenii [prezentei] Convenții, sunt aduse respectivelor drepturi și libertăți nu pot fi aplicate decât în scopul pentru care ele au fost prevăzute.”

I. ADMISIBILITATEA PRETENȚIILOR

A. Pretențiile formulate în temeiul articolelor 2 și 18 ale Convenției

89. Curtea consideră că reclamantul nu și-a susținut prin probe pretențiile sale formulate în temeiul articolelor 2 și 18 ale Convenției. Ea notează că o urmărire penală a fost pornită cu privire la atacul din anul 1997, însă că aceasta a trebuit încetată pe motiv de lipsă a informațiilor despre autorii atacului (a se vedea paragrafele 14 și 16 de mai sus). După acel atac, nu au mai existat urmăriri sau amenințări, sau orice altă informație cu privire la un atac iminent, sau o sursă concretă de pericol pentru G. O altă urmărire penală a fost efectuată în ceea ce privește omorul lui G. Reclamantul nu a prezentat probe care să dovedească că vreuna din cele două urmăriri penale a fost superficială sau inefficientă. În astfel de circumstanțe, autoritățile nu pot fi considerate responsabile pentru omisiunea de a-l proteja pe G. (a se compara, spre exemplu, cu *Osman v. the United Kingdom*, hotărâre din 28 octombrie 1998, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII).

Prin urmare, Curtea conchide că pretențiile formulate în temeiul articolelor 2 și 18 ale Convenției sunt vădit nefondate, în sensul articolului 35 § 3 al Convenției și urmează a fi respinse în temeiul articolului 35 § 4 al Convenției.

B. Pretențiile formulate în temeiul articolului 6 al Convenției

90. Curtea mai notează că această cerere a fost depusă de către reclamant după moartea soțului ei (G.). Ea reamintește că o persoană, organizație neguvernamentală sau un grup de particulari trebuie, pentru a putea să depună o cerere în temeiul articolului 34, să pretindă „că este victimă a unei încălcări ... a drepturilor recunoscute în Convenție ...”. Deși este adevărat faptul că regulile cu privire la admisibilitate prevăzute de articolul 35 trebuie aplicate cu un anumit grad de flexibilitate și fără un formalism excesiv, articolul 34 cere ca o persoană să pretindă că a fost efectiv afectată de violarea pretinsă (a se vedea *Karner v. Austria*, nr. 40016/98, § 25, ECHR 2003-IX și *Fairfield and others v. the United Kingdom* (dec.), 24790/04, 8 martie 2005).

91. Curtea a respins, în mod sistematic, ca fiind inadmisibile *ratione personae* cererile depuse de rudele persoanelor decedate în ceea ce privește pretențiile violări ale altor drepturi decât cele protejate prin articolele 2 și 3 ale Convenției (a se vedea, spre exemplu, *Fairfield*, citată mai sus, și *Biç and Others v. Turkey*, nr. 55955/00, § 24, 2 februarie 2006 și cealaltă jurisprudență menționată în acestea). În acest sens, ea a făcut distincție între cererile continuate de către rudele reclamanților care au depus personal cererile și care au decedat în timpul procedurilor în fața Curții (a se vedea *Dalban v. Romania* [GC], nr. 28114/95, § 39, ECHR 1999-VI) și cele depuse de către rude după moartea reclamanților.

92. Totuși, în jurisprudența Curții s-a stabilit, de asemenea, că „dreptul la o bună reputație și dreptul ca o instanță să hotărască asupra justificării atacurilor aduse unei astfel de reputații trebuie considerate drepturi cu caracter civil, în sensul articolului 6 § 1 al Convenției” (*Werner v. Poland*, nr. 26760/95, § 33, 15 noiembrie 2001; *Kurzac v. Poland* (dec.), nr. 31382/96, ECHR 2000-VI). Prin urmare, articolul 6 al Convenției poate fi aplicat sub aspectul său civil procedurilor care afectează reputația unei persoane, chiar dacă, după cum s-a întâmplat în cauza *Kurzac*, procedurile se referă la temeinicia unei acuzații în materie penală îndreptată împotriva unei alte persoane.

93. În astfel de situații, este important de a verifica dacă a existat o „contestare” a dreptului cu caracter civil invocat, despre care se poate spune, cel puțin în baza unor motive temeinice, că este recunoscut prin legislația națională. Curtea trebuie, de asemenea, să verifice, dacă rezultatul procedurilor în cauză a fost direct decisiv pentru dreptul pretins (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Georgiadis v. Greece* hotărâre din 29 mai 1997, *Reports* 1997-III, p. 958-59, § 30, și *Rolf Gustafson v. Sweden* hotărâre din 1 iulie 1997, *Reports* 1997-IV, p. 1160, § 38).

94. De asemenea, Curtea reiterează constatarea sa din hotărârea *Nölkenbockhoff v. Germany* (nr. 10300/83, 25 august 1987, § 33) că:

„principiul prezumției nevinovăției are scopul de a proteja „orice persoană acuzată de o infracțiune” de un verdict de vinovăție pronunțat împotriva sa până ce vinovăția sa va fi legal stabilită. Totuși, acest lucru nu înseamnă că o decizie prin care nevinovăția unui bărbat „acuzat de o infracțiune” care este pusă în discuție după moartea acestuia nu poate fi contestată de văduva acestuia în temeiul articolului 25. Ea ar putea să aibă atât un interes material legitim în calitatea sa de moștenitor al defunctului, cât și un interes moral în nume propriu și al familiei sale de a obține absolvirea soțului ei defunct de orice constatare a vinovăției (a se vedea, *mutatis mutandis*, hotărârea *Deweer*, 27 februarie 1980, Seria A nr. 35, pp. 19-20, § 37)”.

95. Revenind la circumstanțele acestei cauze, Curtea notează că G., soțul defunct al reclamantului, a decedat înainte ca să fie trimisă spre rejudecare cauza sa și înainte ca hotărârile în noile proceduri să fie pronunțate. Deși G. a decedat, el a fost găsit vinovat de faptele de care a fost acuzat. Curtea consideră că această cauză se aseamănă cu cauza *Nölkenbockhoff*, citată mai sus, în ceea ce privește statutul de victimă al reclamantului, deoarece condamnarea post-mortem a lui G. a afectat direct reclamantul. În acest sens, Curtea notează că singurul temei pentru continuarea de către instanțele judecătorești a examinării acuzațiilor aduse lui G. a fost dorința expresă a văduvei acestuia de a dovedi că soțul ei defunct nu a comis vreo infracțiune. În observațiile sale suplimentare, din 10 septembrie 2007, Guvernul a confirmat acest lucru prin faptul că a declarat că scopul principal al procedurilor pornite împotriva lui G. după moartea acestuia a fost de a stabili adevărul și că, dacă s-ar fi stabilit în acele proceduri nevinovăția lui G., el ar fi fost pe deplin reabilitat, ceea ce ar fi avut consecințe importante pentru orice pretenții de drept privat.

96. Curtea trebuie să verifice dacă legislația națională acorda reclamantului drepturi concrete care puteau fi considerate „cu caracter civil”, în sensul articolului 6 al Convenției. Ea notează că legislația Republicii Moldova (a se vedea articolul 5 alin. 8 al Codului de procedură penală („CPP”), paragraful 84 de mai sus) interzicea pornirea sau continuarea urmăririi penale împotriva unei persoane decedate, cu excepția cazului când acest lucru era necesar pentru reabilitarea acesteia. Acesta, se pare, a fost cazul lui G. (a se vedea paragraful precedent).

97. Mai mult, Legea nr. 1545 (a se vedea paragraful 85 de mai sus) permitea reclamantului, dacă el reușea să dovedească nevinovăția soțului său defunct, să pretindă compensații și scuze oficiale de la procuratură pentru detenția și condamnarea ilicite ale lui G. Ambele aceste drepturi cad sub incidența conceptului de „drepturi cu caracter civil”, în sensul articolului 6 al Convenției.

98. Prin urmare, rezultă că legislația națională a acordat reclamantului drepturi distincte în nume propriu, atunci când ei i s-a permis să intervină în proceduri după moartea soțului său.

99. De asemenea, Curtea reamintește că interpretarea legislației naționale nu constituie sarcina sa primară. Ea notează că instanțele judecătorești naționale nu s-au opus statutului de victimă al reclamantului și i-au permis acestuia să intervină în proceduri, recunoscându-i mai multe drepturi procedurale, cum ar fi: dreptul de a contesta hotărârea judecătorească, de a prezenta probe și de a formula pretenții de drept privat. O astfel de recunoaștere a drepturilor reclamantului de către instanțele judecătorești creează *prima facie* prezumția că el într-adevăr a avut drepturile relevante și că, deoarece legislația națională i-a permis acestuia să obțină examinarea cauzei de către instanțele judecătorești, articolul 6 al Convenției este aplicabil (cf. *mutatis mutandis*, *Vilho Eskelinen and Others v. Finland* [GC], nr. 63235/00, § 57, ECHR 2007-...).

100. Având în vedere prevederile legale clare, așa cum acestea au fost interpretate de către instanțele judecătorești naționale, în temeiul cărora reclamantul a putut să-și exercite drepturile sale cu caracter civil în cadrul procedurilor penale pornite împotriva lui G., Curtea conchide că reclamantul putea să se bazeze pe articolul 6 al Convenției sub aspectul său civil (a se vedea *Kurzac*, citată mai sus).

101. Mai mult, Curtea consideră că exercitarea drepturilor reclamantului, precum și protecția bunului nume al soțului defunct al reclamantului, împreună cu prezumția nevinovăției (la fel ca și în cauza *Nölkenbockhoff*, citată mai sus), au depins numai de rezultatul procedurilor penale pornite împotriva lui G. Constatarea vinovăției lui G. în acele proceduri a împiedicat formularea oricărei pretenții civile, deoarece toate aceste pretenții erau condiționate de dovedirea faptului că detenția sau condamnarea lui G. au fost ilicite (a se vedea paragraful 85 de mai sus), o chestiune care a devenit *res judicata* atunci când G. a fost condamnat printr-o hotărâre judecătorească

irevocabilă. Prin urmare, Curtea consideră că orice carențe din proceduri, care puteau să împiedice examinarea echitabilă a cauzei pornite împotriva soțului defunct al reclamantului și să aibă ca rezultat o condamnare inechitabilă, ar atrage după sine numaidecât și încălcări ale drepturilor sale cu caracter civil, deoarece toate pretențiile sale erau condiționate de constatarea vinovăției sau nevinovăției lui G.

102. În continuare, Curtea notează că Guvernul Republicii Moldova nu a ridicat vreo obiecție cu privire la statutul de victimă al reclamantului sau lipsa acestuia.

103. În concluzie, Curtea consideră că, din motivele expuse mai sus și în circumstanțele excepționale ale acestei cauze, reclamantul are dreptul de a depune această cerere.

104. Curtea consideră că pretenția reclamantului formulată în temeiul articolului 6 al Convenției ridică chestiuni de fapt și de drept care sunt suficient de serioase încât determinarea lor să depindă de o examinare a fondului lor. Niciun temei pentru declararea ei inadmisibilă nu a fost stabilit. Prin urmare, Curtea declară această pretenție admisibilă. În conformitate cu decizia sa de a aplica articolul 29 § 3 al Convenției (a se vedea paragraful 4 de mai sus), Curtea va examina imediat fondul acestei pretenții.

II. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 6 § 1 AL CONVENȚIEI

A. Argumentele părților

105. Reclamantul a pretins că procedurile penale pornite împotriva soțului său nu au fost echitabile. Ea a pretins că, pe parcursul urmăririi penale și a judecării cauzei, au fost încălcate peste o sută de prevederi legale diferite, după cum a fost pe deplin confirmat de către Tribunalul Chișinău.

106. Guvernul a susținut că instanțele judecătorești naționale au pronunțat hotărâri motivate adoptate în urma examinării tuturor probelor din dosar și a aprecierii depline a circumstanțelor cauzei. În opinia lui, Curtea nu poate să ia locul instanțelor judecătorești naționale prin reexaminarea probelor. Instanțele judecătorești naționale care au examinat cauza lui G. au fost „independente și imparțiale” în conformitate cu cerințele articolului 6 și au asigurat „egalitatea armelor” și alte garanții procedurale pentru reprezentanții lui G.

B. Aprecierea Curții

1. Principii generale

107. Curtea reiterează că efectul articolului 6 § 1 este *inter alia* de a impune unei instanțe obligația de a efectua o examinare adecvată a

argumentelor și probelor, fără a prejudicia aprecierea dată de instanță acestora sau relevanța acestora pentru decizia acesteia, având în vedere că nu este sarcina Curții să examineze dacă argumentele au fost, în mod adecvat, examinate (a se vedea *Perez v. France* [GC], nr. 47287/99, § 80, ECHR 2004-I, și *Buzescu v. Romania*, nr. 61302/00, § 63, 24 mai 2005). Totuși, deși articolul 6 § 1 obligă instanțele judecătorești să aducă motive pentru deciziile lor, acest lucru nu poate fi înțeles ca cerând un răspuns detaliat la fiecare argument (a se vedea *Van de Hurk v. the Netherlands*, hotărâre din 19 aprilie 1994, Seria A nr. 288, p. 20, §§ 59 și 61, și *Burg v. France* (dec.), nr. 34763/02, ECHR 2003-II). Modul în care obligația de a aduce motive se aplică poate varia în funcție de natura deciziei și trebuie stabilit în lumina circumstanțelor cauzei (a se vedea *Ruiz Torija v. Spain* și *Hiro Balani v. Spain*, hotărâri din 9 decembrie 1994, Seria A nr. 303-A și 303-B, p. 12, § 29, și, respectiv, pp. 29-30, § 27, și *Helle v. Finland*, hotărâre din 19 decembrie 1997, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-VIII, § 55).

108. Spre exemplu, în cauza *Ruiz Torija v. Spain* (hotărâre din 9 decembrie 1994, Seria A nr. 303-A, §§ 29 și 30) Curtea a constatat că omisiunea instanței judecătorești naționale de a examina argumentul reclamantului că acțiunea judiciară împotriva lui era prescrisă a constituit o violare a articolului 6 al Convenției. Omisiuni similare de a aduce motive suficiente au avut ca rezultat constatări ale violărilor articolului 6 al Convenției în hotărârile *Hiro Balani* (citată mai sus, §§ 27 și 28), *Suominen v. Finland* (nr. 37801/97, §§ 34-38, 1 iulie 2003), *Salov v. Ukraine* (nr. 65518/01, § 92, ECHR 2005-... (extracts), *Popov v. Moldova* (no. 2), (nr. 19960/04, §§ 49-54, 6 decembrie 2005), *Melnic v. Moldova* (nr. 6923/03, §§ 39-44, 14 noiembrie 2006) și în alte cauze similare.

2. Aplicarea acestor principii în această cauză

109. În această cauză, deși G. a decedat înainte de reexaminarea cauzei pornite împotriva sa, el a fost găsit vinovat de comiterea crimei de care a fost acuzat. Curtea are rezerve serioase față de un sistem de drept care permite judecarea și condamnarea persoanelor decedate, având în vedere imposibilitatea evidentă a unor astfel de persoane de a se apăra. Totuși, circumstanțele speciale ale acestei cauze vizează o cerere depusă de reclamant în calitate de rudă a persoanei decedate și de reprezentant legal de a continua procedurile pentru a dovedi nevinovăția acesteia. Având în vedere această cerere și constatările sale de mai jos, Curtea nu consideră necesar de a decide dacă condamnarea lui G. după moartea acestuia a constituit în sine o violare a articolului 6 al Convenției în această cauză.

110. Curtea notează că, în argumentele sale, reclamantul s-a bazat pe constatările Tribunalului Chișinău, care a confirmat pretensele încălcări ale dreptului procedural național în timpul urmăririi penale. Prin urmare, ea va examina dacă procedura în întregime, inclusiv modul în care instanțele

judecătorești superioare au examinat constatările concrete ale instanței inferioare, a fost conformă articolului 6 § 1 al Convenției.

111. Curtea notează că mai multe constatări ale Tribunalului Chișinău nu au fost contrazise de constatările instanțelor judecătorești superioare și că, prin urmare, ele trebuie considerate ca fapte stabilite (a se vedea *Bimer S.A. v. Moldova*, nr. 15084/03, §§ 57-59, 10 iulie 2007). Acestea au inclus faptul că G. și ceilalți acuzați au fost reținuți și deținuți în baza unei contravenții administrative fabricate, perioadă de detenție în cursul căreia ei au fost interogați și au dat declarații auto-incriminatorii în lipsa oricăror garanții procedurale (a se vedea paragrafele 18-22 de mai sus). Nu a existat un răspuns la constatarea că lui G. i s-a arătat, în mod ilegal, înregistrarea video a declarației lui D.C. dată la locul crimei (a se vedea paragraful 28 de mai sus) pentru a obține declarații consecvente de la toți acuzații.

112. În continuare, Curtea notează că instanțele judecătorești superioare nu au examinat constatarea instanței inferioare că G. și celălalt co-acuzat au avut un alibi pentru presupusul timp al crimei (a se vedea paragrafele 41-42 de mai sus) și că mai multe încălcări procedurale grave au făcut majoritatea rapoartelor de expertiză necredibile (a se vedea paragrafele 56-57 de mai sus).

113. De asemenea, în cazul lui G. instanțele judecătorești superioare s-au bazat pe multe declarații ale martorilor. Totuși, Curtea observă că nu a fost comentată constatarea instanței inferioare că unele din acele declarații au fost fabricate de poliție (a se vedea paragrafele 31 și 41 de mai sus).

114. Curtea conchide că, deși au admis ca „probe decisive” (a se vedea paragraful 75 de mai sus) declarațiile auto-incriminatorii făcute de acuzați, instanțele judecătorești naționale au ales, pur și simplu, să păstreze tăcerea în ceea ce privește mai multe încălcări grave ale legii notate de către instanța inferioară și unele chestiuni fundamentale cum ar fi faptul că acuzații au avut un alibi pentru presupusul timp al omorului. Curtea nu a putut găsi vreo explicație unei astfel de omisiuni din hotărârile instanțelor judecătorești și nici Guvernul nu a oferit vreo clarificare în acest sens.

115. În lumina observațiilor de mai sus și luând în considerație procedura în întregime, Curtea consideră că instanțele judecătorești naționale nu au adus motive suficiente pentru condamnarea lui G. și, astfel, nu au respectat cerințele cu privire la echitate, după cum o cere articolul 6 al Convenției.

116. Curtea reamintește constatarea sa că procedurile împotriva lui G. vizau, în mod direct, propriile drepturi ale reclamantului (a se vedea paragraful 101 de mai sus). Ea conchide că condamnarea lui G. fără motive suficiente a încălcat, în mod necesar, dreptul reclamantului la un proces echitabil.

117. Prin urmare, Curtea constată că a avut loc o violare a articolului 6 § 1 al Convenției.

III. APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

118. Articolul 41 al Convenției prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o violare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înalțelor Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei violări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă”.

119. Fiind invitat de către Curte să prezinte pretenții cu titlu de satisfacție echitabilă în temeiul articolului 41 al Convenției, reclamantul nu a prezentat astfel de pretenții. Prin urmare, Curtea nu acordă nimic cu acest titlu.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. *Declară* în unanimitate inadmisibile pretențiile formulate în temeiul articolelor 2 și 18 ale Convenției;
2. *Declară* cu cinci voturi pro și două împotrivă admisibilă pretenția formulată în temeiul articolului 6 al Convenției;
3. *Hotărăște* cu cinci voturi pro și două împotrivă că a avut loc o violare a articolului 6 § 1 al Convenției;

Redactată în limba engleză și comunicată în scris la 8 aprilie 2008, în conformitate cu articolul 77 §§ 2 și 3 al Regulamentului Curții.

Lawrence Early
Grefier

Nicolas Bratza
Președinte

În conformitate cu articolul 45 § 2 al Convenției și articolul 74 § 2 al Regulamentului Curții, următoarele opinii separate sunt anexate la această hotărâre:

- (a) opinia comună concurentă a judecătorilor Garlicki și Šikuta;
- (b) opinia disidentă a judecătorului Bratza, la care s-a alăturat judecătorul Pavlovschi;
- (c) opinia disidentă a judecătorului Pavlovschi.

N.B.
T.L.E

OPINIA COMUNĂ CONCURRENTĂ A JUDECĂTORILOR GARLICKI ȘI ȘIKUTA

Deși, noi suntem de acord că a avut loc o violare a articolului 6 § 1 al Convenției, în opinia noastră, violarea rezultă din însuși faptul că rejudecarea cauzei lui G. a avut loc după moartea acestuia.

Noi putem accepta faptul că, în unele situații, ar putea fi necesară examinarea judiciară a acuzațiilor penale chiar și în ceea ce privește o persoană decedată. Acest lucru ar putea fi valabil, în special, în cazul așa-numitelor proceduri de reabilitare, al cărei scop este de a corecta o condamnare eronată.

Se pare că legislația Republicii Moldova este conformă cu cele menționate mai sus și ea prevede în articolul 5 alin. 8 al Codului de procedură penală: „Procesul penal nu poate fi pornit, iar procesul pornit trebuie să înceteze: ... în privința unui decedat, cu excepția cazurilor când procesul este necesar pentru reabilitarea decedatului...”.

Totuși, noi considerăm că continuarea procedurilor penale în ceea ce-l privește pe G. în această cauză nu pot fi considerate ca fiind proceduri „de reabilitare”, din următoarele motive.

Mai întâi de toate, procedurile de reabilitare pot avea loc doar într-o situație în care a existat o condamnare anterioară. În absența unei astfel de condamnări anterioare se aplică prezumția nevinovăției și nu poate fi vorba despre vreo reabilitare. În această cauză, G. nu a fost condamnat de vreo instanță de judecată până la moartea sa și, prin urmare, prezumția nevinovăției se aplică în cazul său.

În al doilea rând, reabilitare înseamnă restabilirea, repararea reputației care a fost pătată. Procesele de reabilitare sunt procese separate de cele care au ca rezultat condamnarea unei persoane. Deseori, procesele de reabilitare se referă la situații unde sub un fost regim totalitar o persoană a fost condamnată în baza unor reguli nedemocratice. Astfel de proceduri de reabilitare au ca rezultat obținerea unor verdictes prin care o persoană este reabilitată și achitată de toate acuzațiile aduse ei, iar reputația acesteia este restabilită, ea devenind o persoană fără antecedente penale. În această cauză, procedurile respective nu pot fi considerate proceduri de reabilitare. Mai degrabă, ele par să aibă scopul de a sfârși acele proceduri penale, care au fost pornite împotriva lui G. înainte de moartea sa.

In fine, orice continuare a unui proces penal în privința unei persoane decedate comportă în sine riscuri inerente de inechitate, deoarece persoana acuzată nu poate să-și exercite dreptul de a se apăra. Pe parcursul unui proces penal nu apar reînvieri. Astfel, atunci când un proces se sfârșește cu condamnarea unei persoane care – la momentul morții sale – avea dreptul de a fi prezumat nevinovat este *per se* incompatibil cu ansamblul de garanții acordate de articolul 6 § 1 al Convenției.

Este adevărat faptul că procesul lui G. a avut loc ca rezultat al unei dorințe exprese a văduvei acestuia și că o confirmare a achitării lui i-ar fi acordat acesteia dreptul la compensații. Însă, dacă singurul mod de a obține un astfel de drept a fost de a judeca o persoană decedată, un astfel de proces nu poate fi legitim și acest lucru, pur și simplu, denotă deficiența sistemului de recursuri interne.

OPINIA DISIDENTĂ A JUDECĂTORULUI BRATZA, LA CARE S-A ALĂTURAT JUDECĂTORUL PAVLOVSCHI

1. Eu regret faptul că nu pot fi de acord cu majoritatea Camerei că cererea este admisibilă și că drepturile reclamantului garantate de articolul 6 au fost încălcate. În opinia mea, cauza trebuia declarată inadmisibilă, nu pe motiv că reclamantul nu putea pretinde că este victimă – o chestiune pe care, din motivele aduse mai jos, eu aș prefera s-o las deschisă – însă pe motiv că pretenția vizează, în esență, „a patra instanță”, reclamantul neputând să dovedească că soluționarea acuzației penale aduse soțului ei, G., a fost viciată de inechitate sau că, în baza materialelor de care dispune Curtea, condamnarea acestuia poate fi calificată drept arbitrară sau nerezonabilă.

(i) Statutul de victimă

2. La momentul morții sale în luna iunie 1999, G. și ceilalți doi co-inculpați (D.C. și G.C.) fuseseră achitați de omorul lui D. de către Tribunalul Chișinău, iar această achitare a fost menținută de către Curtea de Apel. În luna ianuarie 1999, Curtea Supremă de Justiție a casat hotărârile instanțelor judecătorești inferioare și a dispus rejudecarea cauzei. Moartea lui G. ar fi însemnat, în principiu, că procedurile împotriva lui urmau să fie încetate în temeiul articolului 5 alin. 8 al Codului de procedură penală. Totuși, aparent la insistența văduvei sale (reclamantul), cauza lui G. a fost rejudecată împreună cu cea a celor doi frați C. Se pare că reclamantul a fost recunoscut de către Tribunalul Chișinău ca „reprezentant legal” al lui G. în procedurile penale și că ei i s-a permis să prezinte argumente în fața diferitelor instanțe judecătorești care au examinat cauza, suplimentar celor aduse de către avocatul pe care ea l-a angajat.

3. După ce în urma rejudecării cauzei el a fost achitat în prima instanță de către Tribunalul Chișinău, G. a fost găsit vinovat de către Curtea de Apel la 31 ianuarie 2000 și această constatare a fost menținută de către Curtea Supremă de Justiție la 30 mai 2000. În decizia sa, Curtea de Apel după ce l-a găsit vinovat pe G. de comiterea infracțiunilor de care el a fost condamnat, a încetat procedurile împotriva acestuia în temeiul articolului 5 alin. 8 al Codului de procedură penală din cauza morții acestuia.

4. Anume în ceea ce privește procedurile în fața celor două instanțe superioare, reclamantul pretinde că acestea au fost inechitabile și i-au încălcat drepturile sale garantate de articolul 6 al Convenției. Chestiunea principală în cauză este dacă ea poate pretinde că este „victimă a unei încălcări” a drepturilor sale în sensul articolului 34 al Convenției, adică, dacă ea poate pretinde că a fost personal afectată de pretinsa lipsă de echitate a procedurilor penale pornite împotriva soțului ei decedat.

5. Deși a avut statutul de „reprezentant legal” al soțului ei în procedurile naționale, reclamantul însuși nu a fost la nicio etapă a procedurilor subiect al

„unei acuzații în materie penală” în sensul articolului 6 și nu poate pretinde că ar fi fost direct afectată de vreo pretinsă inechitate a procedurilor penale. De asemenea, deoarece G. a decedat înainte ca vreo cerere să fie depusă la Curte, reclamantul nu poate pretinde că continuă în numele soțului ei procedurile începute deja de către acesta. După cum este notat în hotărâre (§ 91), Curtea a făcut în acest sens o distincție între cauzele în care rudele cer continuarea examinării unei cereri depuse, în mod corespunzător, de către un reclamant care a decedat în timpul procedurilor în fața Curții (așa cum a fost în cauza *Dalban v. Romania* [GC], nr. 28114/95, ECHR 1999-VI) și cele în care cererea în sine a fost depusă de către rude după moartea pretinsei victime (cum a fost în cauzele *Biç and Others v. Turkey*, nr. 55955/00 și *Fairfield and Others v. the United Kingdom* (dec.) 24790/04, 8 martie 2005). În prima cauză, Curtea a dat curs, în mod normal, unei cereri din partea rudelor de a continua procedurile în fața Curții, în cea de-a doua, cu excepția cauzelor în care se invocă preținse violări ale articolelor 2 și 3 ale Convenției, practica constantă a Curții a fost de a respinge cererea ca fiind inadmisibilă *ratione personae*, chiar și într-o cauză precum este și această cauză unde rudelor le-a fost dat dreptul în fața instanțelor naționale de a acționa în numele pretinsei victime (a se vedea, spre exemplu, cauza *Fairfield and Others*, citată mai sus).

6. Atunci când a conchis în această cauză că reclamantul poate pretinde că este o victimă a violării articolului 6, majoritatea Camerei s-a bazat mai degrabă pe aspectul civil al articolului 6 decât pe cel penal. În primul rând, s-a declarat faptul că dreptul de a se bucura de o reputație bună este un drept cu caracter civil și că articolul 6 ar putea să se aplice sub aspectul său civil față de procedurile care afectează reputația unui reclamant, chiar dacă acele proceduri implică o acuzație în materie penală împotriva unei alte persoane, în această cauză soțul reclamantului. În al doilea rând, accentul s-a pus pe faptul că reclamantul, în calitate de văduvă a lui G., a avut un interes legitim, moral și material în procedurile împotriva lui G., și că dacă G. ar fi fost găsit nevinovat, el ar fi fost reabilitat, ceea ce ar fi avut consecințe importante pentru orice pretenții de drept privat, în special, pretenția de a obține compensații și scuze oficiale pentru detenția și condamnarea ilicite ale lui G. În sprijinul motivării majorității, sunt invocate, în principal, două precedente – decizia Curții prin care cauza *Kurzac v. Poland* ((dec.), nr. 31382/96, ECHR 2000-VI) a fost declarată admisibilă și hotărârea Curții în cauza *Nölkenbockhoff v. Germany* (hotărâre din 25 august 1987, Seria A nr. 123).

7. În pofida valorii importante a acestor hotărâri, eu am dubii serioase că acestea oferă o bază suficient de puternică pentru constatarea statutului de victimă al reclamantului în această cauză.

Cauza *Kurzac* se referă la prevederile speciale ale unei legi poloneze care acorda, în mod expres, dreptul rudelor apropiate ale unei victime decedate a represiunilor politice de a cere o revizuire a condamnării penale a acesteia în numele acesteia și în aceleași condiții ca și cele prevăzute pentru victima

însăși. După cum Curtea a observat, legea „recunoștea și proteja un drept de a obține, retroactiv, achitarea unui membru decedat al unei familii dacă condamnarea nu a fost, de fapt, rezultatul unei constatări legale că el a fost vinovat de comiterea unei infracțiuni, ci o formă de persecutare din partea statului pentru activități împotriva sistemului totalitar”. Este adevărat faptul că Curtea a declarat că, deși reclamantul, în calitate de rudă apropiată a victimei decedate, nu avea dreptul la vreo reparație financiară ca rezultat al achitării, drepturile sale cu caracter civil au fost afectate, deoarece o achitare i-ar fi permis acestuia „să reabiliteze numele fratelui său” și „să restabilească onoarea și reputația familiei sale”, care au fost timp îndelungat, în mod inevitabil, pătate și plasate în dizgrație prin condamnarea eronată a fratelui lui”. Totuși, eu consider că această declarație trebuie citită în contextul specific în care ea a fost făcută, care a implicat intentarea unor proceduri cu scopul specific de a reabilita victimele represiunilor politice. În opinia mea, declarația Curții nu poate fi aplicată în mod general astfel încât să ofere statutul de victimă unei văduve care pretinde că soțul ei decedat a fost condamnat pentru comiterea unei infracțiuni în urma unui proces inechitabil, după cum este în această cauză, unde, la momentul morții sale, G. nu fusese condamnat pentru comiterea vreunei infracțiuni.

8. Se pare că majoritatea a considerat procedurile de rejudecare în această cauză ca fiind proceduri de reabilitare (§ 96) și, în acest sens, au găsit sprijin în declarațiile guvernului pârât, unde s-a afirmat faptul că scopul principal al procedurilor împotriva lui G. după moartea acestuia a fost de a stabili adevărul și că, „dacă s-ar fi stabilit în acele proceduri nevinovăția lui G., el ar fi fost pe deplin reabilitat, ceea ce ar fi avut consecințe importante pentru orice pretenții de drept privat (§ 95)”. Eu împărtășesc îndoielile Judecătorilor Garlicki și Šikuta din opinia lor comună concurentă în ceea ce privește faptul dacă procedurile pornite împotriva lui G. pot, în orice caz, fi considerate ca proceduri de reabilitare, proceduri care, după cum ei au notat în mod corect, se aplică doar în cazul în care a existat o condamnare anterioară. Mai mult, în hotărârile judecătorești ale instanțelor naționale nu există nimic care să sugereze că procedurile împotriva lui G. erau considerate proceduri de reabilitare, iar faptul că Curtea de Apel a invocat articolul 5 alin. 8 al Codului de procedură penală pentru a înceta procedurile împotriva lui G., pe motiv că el a decedat, sugerează, într-adevăr, contrariul. Prin urmare, eu nu consider că decizia *Kurzac* oferă un suport real acestei cauze.

9. Același lucru se referă și la o hotărâre mai recentă a Curții adoptată în cauza *Brudnicka and Others v. Poland* (nr. 54723/00, ECHR 2005-II), care, în mod similar, a ridicat o chestiune cu privire la statutul de victimă al părților reclamante în cadrul unei proceduri speciale. Reclamantii erau succesorii membrilor unui echipaj care au decedat în urma unui naufragiu, iar procedurile în cauză au avut loc în fața colegiilor maritime, instituții administrative ale căror funcție era, *inter alia*, de a stabili cauza accidentului.

Reclamanții au participat în procedurile în care membrii echipajului au fost criticați de către colegiile maritime, constatându-se faptul că ei au fost parțial vinovați de accident. În calitate de succesori ai membrilor decedați ai echipajului, reclamanților le-a fost recunoscut de către Curte statutul de victimă pentru ca, în temeiul articolului 6, să pretindă că colegiile maritime nu au fost instanțe independente și imparțiale. Deși, atunci când a ajuns la această concluzie, Curtea s-a bazat din nou pe dreptul civil al reclamanților de a-și apăra reputația lor și pe cea a rudelor lor decedate, eu nu consider că motivarea Curții poate fi extinsă dincolo de contextul specific, pentru a acoperi procedurile penale, care au ca rezultat condamnarea rudei reclamantului.

10. La prima vedere, se pare că hotărârea *Nölkenbockhoff* este de o relevanță mai mare pentru reclamant, deoarece ea se referă la dreptul unei văduve de a se plânde de procedurile penale pornite împotriva soțului ei. În pasajul citat în paragraful 94 al acestei hotărâri dreptul reclamantului, în calitate de văduvă, de a sesiza Curtea se bazează pe două temeuri – „interesul material legitim” al văduvei, în calitatea sa de succesor al defunctului, și „interesul moral în nume propriu și al familiei ei de a-l exonera pe soțul ei decedat de orice constatare a vinovăției”. Totuși, acest pasaj al hotărârii Curții trebuie, de asemenea, examinat în contextul factologic al acelei cauze.

Soțul decedat al reclamantului a fost găsit vinovat de comiterea câtorva infracțiuni de înșelăciune, insolvabilitate criminală și fraudă, fiindu-i aplicată o pedeapsă privativă de libertate. El a contestat sentința, însă a decedat înainte ca vreo decizie să fi fost pronunțată pe marginea cererii sale. Văduva sa s-a adresat tribunalului regional pentru o încheiere ca trezoreria să suporte costurile angajate de către soțul ei în legătură cu procedurile care au avut ca rezultat condamnarea acestuia și ca, în mod alternativ, o decizie cu privire la cererea sa să fie amânată până când va fi dată o hotărâre cu privire la apelul depus de către unul din co-inculpații în cauza soțului ei. Tribunalul regional a respins cererea ei și, în hotărârea sa, a notat că „dacă soțul ei nu ar fi decedat, el ar fi fost aproape sigur condamnat sau condamnarea acestuia ar fi fost aproape sigur menținută”. Reclamantul a contestat decizia la Curtea de Apel, plângându-se că constatarea tribunalului regional făcută înainte ca hotărârea pronunțată împotriva soțului ei să devină irevocabilă a încălcat legea fundamentală și prezumția nevinovăției. Curtea de Apel a respins cererea ei, iar Curtea Constituțională a refuzat să examineze plângerea constituțională a reclamantului.

11. În procedurile de la Strasbourg reclamantul în cauza *Nölkenbockhoff* s-a plâns de mai multe violări ale Convenției. Acestea au inclus o pretenție că procedurile penale împotriva soțului ei au fost inechitabile și nerezonabil de lungi, ceea ce constituia o violare a articolului 6 § 1, și că refuzul de a rambursa costurile și cheltuielile soțului ei a încălcat principiul prezumției nevinovăției, garantat de articolul 6 § 2, deoarece acestea s-au bazat pe motivarea că soțul ei ar fi fost sau ar fi rămas condamnat. Primele pretenții au

fost declarate inadmisibile, Comisia susținând, *inter alia*, că „... aceste pretenții sunt strâns legate de soțul decedat al reclamantei personal și că reclamantul ... însuși ... nu are un interes legitim suficient pentru a justifica examinarea acestora în numele ei.” (DR 50, pagina 187).

Pretenția formulată în temeiul articolului 6 § 2 a fost declarată admisibilă de către Comisie pe motiv că „... rudele apropiate ale unei persoane acuzate, în special, soțul și copiii acesteia, au un interes propriu ca principiul prezumției nevinovăției să fie respectat în cazul în care persoana acuzată decedează până la o condamnare irevocabilă, deoarece orice declarații care încalcă acest principiu afectează nu doar reputația persoanei acuzate ci și, într-o anumită măsură, pe cea a familiei acesteia.” (ibid.).

Anume această ultimă pretenție a fost examinată de către Curte atunci când a recunoscut statutul de victimă al reclamantului în pasajul citat.

12. În pofida similitudinii superficiale între aceste două cauze, eu nu sunt convins că motivarea Curții din cauza *Nölkenbockhoff* are o aplicabilitate directă în această cauză. Deși hotărârea Camerei în această cauză pare să le asimileze pe cele două aspecte, prin declararea că reclamantul dorea să protejeze bunul nume al soțului său „conform prezumției nevinovăției” (§ 101), articolul 6 § 2 nu a fost invocat în această cauză. Pretenția reclamantului nu este că prezumția nevinovăției lui G. a fost încălcată, fără ca vinovăția sa să fi fost stabilită, ci, dimpotrivă, că vinovăția lui a fost stabilită în cadrul unui proces care nu a fost echitabil, o pretenție care a fost declarată inadmisibilă chiar în cauza *Nölkenbockhoff*. Eu am îndoieli asemănătoare referitor la faptul că majoritatea s-a bazat pe „interesul material legitim al reclamantului”, în calitate sa de succesor al lui G., pentru a dovedi nevinovăția soțului ei, argumentul fiind că, într-un astfel de caz, ea ar fi avut dreptul să pretindă compensații de la procuratură pentru detenția și condamnarea ilicite ale lui G. Deși, așa cum s-a notat mai sus, se pare că Guvernul a declarat că, dacă G. ar fi fost achitat acest lucru ar fi avut „consecințe importante pentru orice pretenție de drept privat”, eu rămân sceptic dacă acest lucru este chiar așa. În cauza *Nölkenbockhoff*, achitarea irevocabilă a soțului reclamantului ar fi acordat acesteia dreptul de a recupera costurile și cheltuielile angajate de către soțul ei în proceduri; în această cauză mie nu-mi este deloc clar dacă achitarea lui G. în urma rejudecării cauzei sale i-ar fi acordat acestuia sau succesorilor acestuia dreptul de a obține compensarea prejudiciului material sau moral în temeiul Legii nr. 1545, o astfel de compensație fiind acordată în cauzele unde detenția sau condamnarea au fost „ilicite”.

13. Caracterul speculativ al oricărui interes pecuniar pe care l-ar putea avea reclamantul față de rezultatul rejudecării cauzei soțului ei distinge această cauză și de cauza *Ressegatti v. Switzerland* (nr. 17671/02, hotărâre din 13 iulie 2006), în care o Cameră a constatat că succesorii unui reclamant, care a decedat după ce a pretins fără succes o cotă-parte din profiturile obținute în urma exploatării unui vas maritim, în cadrul unor proceduri juridice, au putut pretinde că sunt victime ale unei violări a articolului 6 pe

motiv că procedurile au avut un efect direct asupra drepturilor lor succesoriale, dat fiind faptul că ei erau limitați printr-o hotărâre judecătorească și nu puteau, în virtutea principiului *res judicata* să ceară obținerea unui rezultat diferit.

14. Din aceste motive, eu am mari dubii dacă, în pofida caracteristicilor neobișnuite ale procedurii urmate în această cauză, circumstanțele sunt astfel încât să justifice Curtea de a se abate de la jurisprudența sa constantă prin care a respins cereri depuse de către rudele pretinselor victime ale unei violări a articolului 6 care au decedat. Totuși, eu notez că Guvernul nu numai că nu a ridicat vreo obiecție cu privire la statutul de victimă al reclamantului, ci, se pare, chiar a încurajat Curtea să accepte faptul că reclamantul are un astfel de statut. Acestea fiind spuse, eu aș prefera la sfârșit să las chestiunea deschisă și să bazez decizia mea, în ceea ce privește admisibilitatea pretenției, pe chestiuni ce țin de fondul cauzei.

(ii) Echitatea procedurilor

15. Eu aș vrea să spun de la început că eu am o oarecare simpatie față de opinia Judecătorilor Garlicki și Šikuta exprimată în opinia lor comună concurentă că procesul penal împotriva unei persoane care a decedat este, prin însăși natura sa, inechitabil și contrar articolului 6 al Convenției. Totuși, eu nu pot să urmez abordarea lor în această cauză, deoarece aceasta nu reprezintă esența pretenției reclamantului; și nici nu putea fi, deoarece în urma insistenței proprii a reclamantului, cauza soțului ei a fost rejudecată.

16. Atunci când au conchis că articolul 6 a fost violat, ceilalți membri ai Camerei, care au constituit majoritatea, s-au bazat pe insuficiența motivelor aduse de instanțele de apel și recurs pentru a-l condamna pe G., care a avut drept rezultat, în opinia lor, faptul că procedurile nu au întrunit cerințele echității.

17. Eu sunt de acord cu expunerea principiilor generale, cu privire la motivarea hotărârilor, care se conține în paragrafele 107 și 108 ale hotărârii. În special, eu accept că articolul 6 § 1 a fost interpretat ca obligând instanțele judecătorești să aducă motive pentru deciziile lor. Totuși, după cum este corect subliniat în hotărâre, articolul nu poate fi înțeles ca cerând un răspuns detaliat la fiecare argument. Tot atât de important este și faptul că modul în care obligația de a aduce motive, în mod inevitabil, va varia în funcție de natura deciziei în cauză și de circumstanțele specifice ale cauzei. Mai mult, deși echitatea cere ca o instanță să efectueze o examinare corespunzătoare a argumentelor și probelor prezentate ei, este sarcina instanței să aprecieze măsura în care acestea sunt relevante pentru decizia sa, iar Curtea, în principiu, intervine doar în cazul în care acea apreciere este vădit arbitrară sau nerezonabilă.

18. Atunci când s-a conchis faptul că au fost aduse motive insuficiente pentru condamnarea lui G., majoritatea s-a bazat, în principal, pe patru

caracteristici ale deciziilor instanțelor de apel și recurs: omisiunea acestor instanțe judecătorești de a contesta constatările tribunalului, care nu au fost contrazise, potrivit cărora G. a fost reținut în baza „unei contravenții administrative fabricate” și a făcut declarații auto-incriminatorii în lipsa garanțiilor procedurale și că lui, în mod ilegal, i-a fost arătată înregistrarea video a declarației lui D.C. făcute la locul crimei; omisiunea instanțelor de a examina constatarea tribunalului că G. a avut un alibi în timpul în care se presupune că s-a comis infracțiunea și pretinsa lipsă de credibilitate a rapoartelor de expertiză; lipsa comentariilor cu privire la constatarea instanței inferioare că unele din declarațiile martorilor au fost fabricate; și omisiunea de a comenta asupra „mai multor violări grave ale legislației notate de către instanța inferioară”.

19. Deși nu a fost satisfăcut de rezultatul procedurilor în apel și recurs, reclamantul nu s-a plâns de inechitatea procedurilor în fața Curții de Apel și a Curții Supreme de Justiție. Toți inculpații au fost reprezentați judiciar în ambele instanțe și nu se sugerează faptul că a avut loc vreo încălcare a principiului egalității armelor, sau că reclamantul nu a putut să prezinte astfel de argumente și probe prin intermediul avocatului său, așa cum a dorit ea.

20. Din decizia Curții de Apel nu este clar care a fost importanța, dacă aceasta a existat, acordată de către inculpați diferitelor constatări ale tribunalului, la care s-a făcut referire în paragraful 18 de mai sus. Ceea ce este clar din decizie este faptul că principala atenție acordată de acea instanță în apel, precum și de Curtea Supremă de Justiție, a fost asupra declarațiilor făcute de fiecare dintre reclamanți, prin care ei au recunoscut implicarea lor în omorul lui D., care au fost considerate de către Curtea de Apel ca fiind „probe decisive în această cauză”. În acele declarații, inculpații au enumerat în detaliu evenimentele din noaptea de 15 spre 16 septembrie 1995 – cearta cu D., care a avut loc în barul din Comrat, înțelegerea avută cu D. de a se întâlni din nou mai târziu în acea noapte; reținerea forțată a lui D. de către inculpați la intersecția cu sens giratoriu și ducerea acestuia cu automobilul poliției în pădurea din Ferapontievca; bătaia lui D. și incendierea mașinii acestuia în pădure.

21. Tribunalul a constatat că declarațiile inculpaților nu au fost date în mod voluntar, ci au fost luate prin constrângere și că au fost inadmisibile ca probe. Curtea de Apel și Curtea Supremă de Justiție au respins această constatare și au conchis, în baza probelor prezentate lor, că cei trei inculpați au dat, de câteva ori, declarații adevărate și consecvente obținute legal prin care aceștia și-au recunoscut vina. Atunci când au ajuns la această concluzie, instanțele de apel și recurs s-au bazat, în special, pe mai mulți factori:

(i) G. și D.C. au dat mai întâi declarații prin care și-au recunoscut vina la 19 și 20 septembrie 1995, declarațiile lui D.C. fiind filmate. Ei și-au recunoscut din nou vina în declarațiile lor făcute în prezența avocaților lor la 9 octombrie 1995. G.C., care a fost reținut în Rusia, de asemenea, și-a

recunoscut vina în declarațiile făcute la 1 și 7 noiembrie 1995, în prezența unui avocat, și a scris singur una din declarații.

(ii) Nu au existat probe cu privire la vreo maltratare a inculpaților. Cei șapte polițiști care i-au interogat pe G. și D.C. și care au dat depoziții în judecată și ale căror depoziții au fost excluse de către tribunal, pe motiv că ei erau persoane interesate, au negat cu toții aplicarea unui astfel de tratament. Mai mult, fișa medicală a lui G., după internarea lui în spital, nu conținea vreo probă cu privire la maltratare. Acuzațiile reclamantului cu privire la maltratare nu au fost confirmate de către dr. P.O., care a fost chemat să dea depoziții în mod repetat în fața Curții de Apel. Abia la 6 martie 1996 inculpații au cerut pentru prima dată retragerea declarațiilor lor, pe motiv că acestea au fost obținute prin maltratare.

(iii) Declarațiile inculpaților, în ceea ce privește încăierarea din bar, au fost confirmate prin declarațiile câtorva martori; alți martori au dat declarații potrivit cărora ei i-au văzut pe inculpați conducând mașina în direcția intersecției cu sens giratoriu în jurul orei 3 dimineața, că D., după ce s-a întors de la bar la inspectoratul de poliție, a plecat din nou cu mașina la scurt timp după ora 3 dimineața.

(iv) Cercetarea la fața locului a fost efectuată în prezența martorilor și a avocatului lui G. și a fost filmată. D.C. și G. au putut să indice clar locul și modul de omorâre a lui D.

(v) Declarațiile soției lui D. au confirmat că inculpații l-au amenințat deseori pe soțul ei și pe familia lor din cauza unei urmăriri penale care a fost pornită de către soțul ei împotriva lui G.C. Curtea de Apel a confirmat că D. a pornit o astfel de urmărire în luna iunie 1994.

22. În baza materialelor prezentate Curții, concluzia unanimă a instanțelor de apel și de recurs că recunoașterea de către G. că a comis infracțiunea a fost adevărată și făcută în mod benevol nu poate, în opinia mea, fi considerată arbitrară sau nerezonabilă. Mai mult, contrar opiniei majorității Camerei, motivele aduse de către instanța de apel au fost, în opinia mea, suficiente pentru a justifica condamnarea lui G. Deși este adevărat faptul că Curtea Supremă de Justiție nu s-a referit în mod expres la fiecare din plângerile făcute de către avocații inculpaților și, deși ar fi fost de dorit ca ea să fi făcut acest lucru, eu nu sunt convins că această omisiune a constituit o violare a articolului 6. Deoarece instanțele de apel și recurs au explicat de ce ele au acceptat validitatea declarațiilor făcute de inculpați, contrar opiniei tribunalului, în opinia mea nu a fost necesar de a examina fiecare din celelalte chestiuni pe care s-a bazat tribunalul și au fost invocate de către inculpați în procedurile de apel și recurs.

OPINIA DISIDENTĂ A JUDECĂTORULUI PAVLOVSKI

Regret foarte mult faptul că nu pot să împărtășesc constatarea majorității că, în această cauză, a avut loc o violare a articolului 6.

Sunt pe deplin de acord cu poziția Judecătorului Bratza exprimată în opinia lui disidentă, la care m-am alăturat.

În același timp, eu consider necesar să adaug câteva cuvinte proprii cu privire la caracterul celei de-a patra instanțe a acestei cereri.

Este general acceptat faptul că standardul de probațiune aplicabil în procedurile penale, atunci când o persoană este găsită vinovată, este „în afara unui dubiu rezonabil”. Acesta este standardul pe care judecătorii trebuie să-l aplice după ce vor efectua o examinare judiciară corespunzătoare a cauzei.

Nu ține de sarcina judecătorilor internaționali să dea o nouă apreciere faptelor și dreptului în locul instanțelor judecătorești naționale, deoarece judecătorii internaționali nu au posibilitatea de a examina pe deplin acuzațiile aduse unei persoane bănuite, deoarece ei nu cunosc suficient limba statului membru sau legislația națională a acestuia și aplicarea practică a acesteia. Examinarea acestei chestiuni *in abstracto* ar fi, în opinia mea, contrară principiilor fundamentale ale justiției.

În măsura în care pretenția reclamantului poate fi percepută ca vizând evaluarea probelor și a rezultatului procedurilor din instanțele judecătorești naționale, este necesar de a reitera că, potrivit articolului 19 al Convenției, datoria Curții este de a asigura respectarea angajamentelor ce decurg pentru Înaltele Părți Contractante din Convenție. În special, nu ține de funcția acesteia să examineze erorile de fapt sau de drept care se pretinde că au fost comise de către o instanță judecătorească națională, decât dacă și în măsura în care acestea au încălcat drepturile și libertățile protejate prin Convenție. Mai mult, deși articolul 6 al Convenției garantează dreptul la un proces echitabil, el nu instituie reguli cu privire la admisibilitatea probelor sau modul în care acestea trebuie evaluate, ceea ce, prin urmare, reprezintă chestiuni care trebuie, în primul rând, să fie reglementate de legislația națională și de instanțele judecătorești naționale (a se vedea *García Ruiz v. Spain* [GC], nr. 30544/96, § 28, ECHR 1999-I).

Iată de ce nu este întâmplător faptul că Curtea Europeană a Drepturilor Omului a refuzat, în mod constant, să acționeze ca o „a patra instanță”.

Aceeași chestiune apare în fața noastră încă o dată în cauza *Grădinar v. Moldova*.

În esență, reclamantul s-a plâns în principal de aprecierea probelor și de rezultatul procedurilor din instanțele judecătorești naționale. Această Curte a susținut deja de multe ori că nu ține de sarcina ei să acționeze ca o „a patra instanță”, punând la îndoială rezultatul procedurilor naționale. Instanțele judecătorești naționale sunt cel mai bine plasate pentru a aprecia credibilitatea martorilor și relevanța probelor pentru cauză și a interpreta și

aplica normele de drept material și procedural (a se vedea, printre multe altele, *Vidal v. Belgium*, hotărâre din 22 aprilie 1992, Seria A nr. 235-B, pp. 32-33, § 33).

În timpul procedurilor naționale, reclamantul a avut parte de un proces contradictoriu. Ea a fost reprezentată judiciar pe parcursul procesului și a putut să-și prezinte poziția sa și să cheme martori în susținerea cauzei sale. Ea nu a prezentat nici măcar o singură probă că autoritățile judiciare naționale i-au restrâns în vreun fel drepturile sale sau că au acționat arbitrar în orice alt mod.

Instanțele judecătorești naționale au avut ședințe cu privire la fondul cauzei, au audiat declarații de la toți martorii necesari și de la acuzat și au examinat și apreciat toate probele de care dispuneau. Mai mult, motivele de fapt și de drept pentru constatările instanțelor judecătorești naționale au fost descrise pe larg atât în decizia Curții de Apel din 31 ianuarie 2000, cât și în cea a Curții Supreme de Justiție din 30 mai 2000. În hotărârile lor, autoritățile judiciare naționale au dat o analiză foarte convingătoare și detaliată tuturor circumstanțelor relevante ale cauzei. Constatările lor nu pot fi, în niciun caz, considerate „arbitrare sau nerezonabile”.

Mai mult, chiar și majoritatea, în constatarea cu privire la o violare în această cauză, nu pretinde că condamnarea lui G. a fost „arbitrară sau nerezonabilă”.

În măsura în care deciziile naționale relevante nu relevă vreo motivare vădit arbitrară, eu consider că pretenția reclamantului formulată în temeiul articolului 6 § 1 este vădit nefondată și trebuie respinsă în conformitate cu articolul 35 §§ 3 și 4 al Convenției, sau, alternativ, să nu fie constatată o violare în această cauză.